

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

PHONOLOGICAL VARIABILITY IN MODERN ENGLISH: A LINGUISTIC ANALYSIS OF REGIONAL ACCENTS

Abduraxmanova Shahzoda Maxmudbek qizi

shaxzodaabduraxmanova79@gmail.com

TeacherMa'mun university, Khiva, Khorezm

Abstract

This article analyzes phonological variation in contemporary English from a sociolinguistic perspective. The study examines key phonetic and phonological features of regional accents, including rhoticity, vowel shifts, T-glottalization, and prosodic elements such as rhythm and intonation. It also explores the impact of globalization, urbanization, and digital communication on modern English pronunciation. The findings demonstrate that phonological variation is not random but a systematic phenomenon influenced by social, cognitive, and communicative factors. The research contributes to the fields of sociolinguistics, English language teaching, and intercultural communication. Keywords: phonological variation, accent, dialect, sociolinguistics, vowel shifts, rhoticity, intonation

Keywords: phonological variation, accent, dialect, sociolinguistics, vowel shift, rhoticity, intonation.

ZAMONAVIY INGLIZ TILIDAGI FONOLOGIK O‘ZGARUVCHANLIK: HUDUDiy AKSENTLARNING LINGVISTIK TAHLILI

Annotatsiya

Mazkur maqolada zamonaviy ingliz tilida fonologik variatsiya masalasi ijtimoiylingvistik nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Tadqiqotda ingliz tilidagi regional aksentlarning asosiy fonetik va fonologik xususiyatlari, jumladan, rotiklik (rhoticity), unli tovushlarning siljishi (vowel shifts), T-glottalizatsiya va prosodik xususiyatlar

**“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

(intonatsiya va ritm) o‘rganiladi. Shuningdek, globalizatsiya, urbanizatsiya va raqamli kommunikatsiya jarayonlarining zamonaviy ingliz tilidagi talaffuz tizimiga ta’siri yoritiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, fonologik variatsiya tasodifiy emas, balki ijtimoiy, kognitiv va kommunikativ omillar bilan uzviy bog‘liq tizimli hodisadir. Maqola ingliz tilini o‘qitish, sotsiolingvistika va madaniyatlararo kommunikatsiya sohalari uchun muhim ilmiy ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: fonologik variatsiya, aksent, dialekt, sotsiolingvistika, unli tovushlar siljishi, rotiklik, intonatsiya.

Аннотация

В данной статье рассматривается фонологическая вариативность современного английского языка с социолингвистической точки зрения. В исследовании анализируются основные фонетические и фонологические особенности региональных акцентов, включая ротацизм (rhoticity), сдвиги гласных (vowel shifts), глотталилизацию согласного /t/ и просодические характеристики, такие как ритм и интонация. Также освещается влияние глобализации, урбанизации и цифровой коммуникации на современную английскую фонетику. Результаты исследования показывают, что фонологическая вариативность является системным явлением, обусловленным социальными, когнитивными и коммуникативными факторами. Работа имеет важное значение для социолингвистики, методики преподавания английского языка и межкультурной коммуникации. Ключевые слова: фонологическая вариативность, акцент, диалект, социолингвистика, сдвиг гласных, ротацизм, интонация

Kirish

Zamonaviy tilshunoslikda fonologik variatsiya tilning dinamik tabiatini aks ettiruvchi eng muhim tadqiqot yo‘nalishlaridan biriga aylangan. Ingliz tili bugungi kunda global

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

til sifatida turli hududiy va ijtimoiy variantlarda namoyon bo‘lib, ularning har biri o‘ziga xos fonetik hamda fonologik xususiyatlar bilan tavsiflanadi. An’anaviy lingvistik tadqiqotlarda asosan Received Pronunciation (RP) yoki General American (GA) kabi standart talaffuz shakllariga e’tibor qaratilgan bo‘lsa, so‘nggi ilmiy izlanishlarda nostandart hamda shakllanib borayotgan til variantlarining ahamiyati alohida ta’kidlanmoqda.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi globallashtirish, migratsiya va raqamli kommunikatsiya ta’sirida ingliz tili talaffuzining jadal o‘zgarib borayotgani bilan izohlanadi. Ushbu jarayonlar bir tomondan dialektlarning soddalashuvi va yaqinlashuviga, ikkinchi tomondan esa Multicultural London English (MLE) kabi yangi gibril til variantlarining yuzaga kelishiga sabab bo‘lmoqda. Bunday o‘zgarishlarni o‘rganish sotsiolingvistik, til o‘qitish metodikasi hamda kommunikatsiya tadqiqotlari uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Ushbu maqolaning maqsadi zamonaviy ingliz tili aksentlarining asosiy fonologik xususiyatlarini tahlil qilish hamda ularning variativligiga ta’sir etuvchi ijtimoiy va lingvistik omillarni baholashdan iborat.

Adabiyotlar tahlili va tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqot zamonaviy ingliz tilidagi fonologik variatsiya hamda uning sotsiolingvistik xususiyatlarini o‘rganishga qaratilgan bo‘lib, unda sifat tahliliga asoslangan tavsifiy-qiyosiy tadqiqot metodidan foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosi sotsiofonetika va variatsion sotsiolingvistik tamoyillariga tayanadi. Mazkur yondashuvlar til variativligi hamda ijtimoiy omillar o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni yoritishga xizmat qiladi.

Tadqiqot uchun ma’lumotlar turli autentik manbalardan, jumladan, yozib olingan nutq namunalari, ingliz tili aksentlariga oid ilmiy tavsiflar hamda mavjud lingvistik

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

korpuslardan yig‘ildi. Tanlangan materiallar ingliz tilining turli variantlarini, asosan Received Pronunciation (RP), General American (GA) va Multicultural London English (MLE) kabi zamonaviy urbanistik variantlarni qamrab oldi. Ushbu variantlar zamonaviy ingliz tilining standart va nostandart shakllarini ifodalashi bilan tadqiqot uchun muhim manba sifatida tanlandi.

Tadqiqotda asosiy e’tibor fonologik o‘zgaruvchilarga qaratilib, segmental xususiyatlar — undosh va unli tovushlar variatsiyasi, shuningdek, supersegmental xususiyatlar — intonatsiya va ritm tahlil qilindi. Ayniqsa, rhoticity (r tovushining talaffuzi), unli tovushlarning siljishi hamda T-glottalization kabi hodisalarga alohida ahamiyat berildi, chunki ular zamonaviy ingliz tilidagi aksent variativligining eng muhim ko‘rsatkichlari hisoblanadi.

Tanlangan ingliz tili variantlari o‘rtasidagi o‘xshashlik va farqlarni aniqlash maqsadida qiyosiy tahlil metodidan foydalanildi. Mazkur yondashuv fonologik xususiyatlarning hududlar va ijtimoiy guruhlar kesimida qanday farqlanishini tizimli ravishda o‘rganish imkonini berdi. Bundan tashqari, fonetik ma’lumotlarni sharhlashni yanada asoslash uchun akustik tahlil elementlari ham qo‘llanildi. Xususan, unli tovushlar sifati va prosodik naqshlarni tahlil qilishda ushbu usul samarali natija berdi.

Muhokama

Tadqiqot natijalari zamonaviy ingliz tilidagi fonologik variatsiyaning mohiyatiga oid muhim ilmiy xulosalarni taqdim etadi hamda talaffuzdagi farqlar tasodifiy emas, balki tizimli va ijtimoiy omillar bilan shartlangan hodisa ekanligini tasdiqlaydi. Olingan natijalar variatsion sotsiolingvistika nazariyasi, xususan, William Labov tomonidan ilgari surilgan g‘oyalar bilan uyg‘unlik kasb etadi. Mazkur nazariyaga ko‘ra, til variativligi va ijtimoiy omillar o‘rtasida uzviy hamda tartibli bog‘liqlik mavjud.

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

Tadqiqotning muhim kuzatuvlaridan biri an’anaviy fonologik tafovutlarning saqlanib qolayotgani bilan bir qatorda, yangi o’zgarish tendensiyalarining ham shakllanayotganidir. Masalan, rhotic va non-rhotic aksentlar o’rtasidagi farq hanuzgacha General American va Received Pronunciation kabi variantlarni ajratib turuvchi asosiy fonologik belgilaridan biri hisoblanadi. Shu bilan birga, tahlil natijalari ushbu an’anaviy tafovutlarga ijtimoiy mobillik hamda turli nutq jamoalari bilan aloqaning kuchayishi sezilarli ta’sir ko’rsatayotganini namoyon etdi.

Tahlil natijalari shuni ko’rsatadiki, T-glottalization hamda unli tovushlarning siljishi kabi fonologik xususiyatlar endilikda faqat ma’lum ijtimoiy guruhlar doirasi bilan cheklanib qolmayapti. Ilgari bu kabi xususiyatlar norasmiy yoki past ijtimoiy-iqtisodiy qatlam nutqiga xos deb qaralgan bo’lsa, hozirgi kunda ular turli ijtimoiy sinflar va yosh guruhlari orasida keng tarqalmoqda. Bu hodisa dialektlarning soddalashuvi (dialect levelling) jarayonini aks ettiradi, ya’ni vaqt o’tishi bilan mintaqaviy fonologik farqlarning asta-sekin kamayib borishini ko’rsatadi.

Kognitiv nuqtai nazardan, tadqiqot fonologik variatsiyaga duch kelish tinglovchilarning turli nutq namunalarini qayta ishlash qobiliyatini rivojlantirishini ko’rsatadi. Turli aksentlarga tanish bo’lgan o’quvchilar nutqni tushunish va talqin qilishda yuqori moslashuvchanlikka ega bo’lishadi. Bu esa til o’qitish metodikasi uchun muhim ahamiyatga ega bo’lib, standart talaffuz modellari bilan cheklanib qolmasdan, turli talaffuz variantlarini ham o’quv jarayoniga kiritish zarurligini ta’kidlaydi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari zamonaviy ingliz tilidagi fonologik variatsiya ham tizimli xususiyatga ega ekanligini, ham turli lingvistik va ijtimoiy omillar ta’sirida shakllanishini ko’rsatadi. Tanlangan ingliz tili variantlari — Received Pronunciation (RP), General American (GA) va Multicultural London English (MLE) — tahlili

**“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

segmental hamda supersegmental xususiyatlar bo‘yicha sezilarli farqlar mavjudligini namoyon etdi.

Bundan tashqari, natijalar shuni ko‘rsatadiki, fonologik variatsiya nutqni idrok etish va tushunishga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Turli aksentlarga tanish bo‘lgan tinglovchilar turli nutq namunalarini yaxshiroq tushuna oladilar, bu esa ayniqsa global kommunikatsiya sharoitida muhim ahamiyat kasb etadi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari zamonaviy ingliz tilidagi fonologik variatsiya lingvistik tuzilmalar hamda ijtimoiy omillar ta’sirida shakllanadigan murakkab va dinamik hodisa ekanligini tasdiqlaydi. Olingan natijalar sotsiolingvistika va fonologiyadagi nazariy modellarga empirik asos bo‘lib xizmat qiladi hamda variatsiyaning tizimli, mazmunli va til o‘zgarishini tushunishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ushbu tadqiqot zamonaviy ingliz tilidagi fonologik variatsiyani sotsiolingvistik yondashuv asosida, mintaqaviy aksentlar hamda ularning lingvistik va ijtimoiy omillari tahlili orqali ko‘rib chiqdi. Olingan natijalar fonologik variatsiya tasodifiy yoki tartibsiz hodisa emas, balki tilning tizimli va mazmunli jihatlaridan biri bo‘lib, u ijtimoiy o‘zaro aloqalar, identitet shakllanishi hamda til o‘zgarishi kabi kengroq jarayonlarni aks ettirishini ko‘rsatadi. Tadqiqot shuningdek, intonatsiya va ritm kabi prosodik elementlarning kommunikatsiyani shakllantirish va ma’noni yetkazishda muhim rol o‘ynashini ta’kidlaydi.

Tadqiqotning asosiy xulosalaridan biri shundaki, zamonaviy ingliz tili globallashtirish, urbanizatsiya va texnologik rivojlanish ta’sirida doimiy o‘zgarish jarayonini boshdan kechirmoqda. Multikultural aksentlar kabi yangi shahar variantlarining paydo bo‘lishi tilning ijtimoiy xilma-xillik va o‘zaro aloqalarga javoban rivojlanayotganini ko‘rsatadi.

**“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Shu bilan birga, standart va nostandart variantlar o‘rtasidagi an’anaviy farqlar tobora yumshab, dialektlarning soddalashuvi jarayonini aks ettirmoqda. Kognitiv va ta’limiy nuqtai nazardan, natijalar fonologik xilma-xillikka duch kelishning muhimligini ta’kidlaydi. Turli aksentlar bilan tanish bo‘lgan o‘quvchilar real hayotdagi nutqni tushunishda ancha samarali bo‘ladilar. Bu esa til o‘qitish jarayonida faqat standart talaffuz modellari bilan cheklanib qolmasdan, kengroq talaffuz variantlarini ham kiritish zarurligini ko‘rsatadi. Tadqiqot shuningdek, samarali kommunikatsiyada sotsiolingvistik ongning muhim rolini ham ta’kidlaydi. Fonologik variatsiyani tushunish turli kommunikativ vaziyatlarda muvaffaqiyatli muloqot qilishga yordam beradi va til xilma-xilligiga nisbatan tolerantlikni rivojlantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Labov, W. (2001). Principles of Language Change.
2. Trudgill, P. (2000). Sociolinguistics.
3. Wells, J. (1982). Accents of English.
4. Foulkes, P., & Docherty, G. (2006). The social life of phonetics.
5. Harrington, J. (2010). English Sound Structure.
6. Cruttenden, A. (2014). Gimson’s Pronunciation of English.
7. Ladd, D. (2008). Intonational Phonology